

ΠΡΩΤΗ ΕΚΔΟΣΗ
12.000 ΑΝΤΙΤΥΠΑ

Νίκος Σιδέρης

Μιλώ για την κρίση με το παιδί

Εμπιστευτική επιστολή
σε μεγάλους που σκέφτονται

Από τον συγγραφέα
του μπεστ σέλερ
*Τα παιδιά δεν θέλουν
ψυχολόγο.
Γονείς θέλουν!*

ΜΕΤΑΙΧΜΙΟ

Σαν πρόλογος

Το παιδί που αισθάνεται την κρίση χρειάζεται ν' ακούσει ορισμένα λόγια σχετικά με όσα ζει το ίδιο, το σπίτι του και άλλοι άνθρωποι. Πρώτα και κύρια από τους γονείς του – αν και όχι μόνο απ' αυτούς. Κάθε μεγάλος που η σχέση του με το παιδί είναι σημαντική και που ο λόγος του βαραίνει στο παιδί θα κληθεί να μιλήσει μαζί του. Και να του παράσχει λόγια μεστά, λόγια με αγάπη και με νόημα, λόγια που να πιάνουν τόπο. Που θα προσφέρουν στο παιδί και χάρτη και πυξίδα για τον δυσνόητο κόσμο μας, εφόδια και συνοδοιπόρους για τη διαδρομή του στους ταραγμένους καιρούς. Καθώς και μαθήματα ζωής, που η αξία τους και η εφαρμογή τους εκτείνονται πολύ πέρα από τον ορίζοντα του παρόντος. Έτσι ώστε η εμπειρία της δοκιμασίας να μην οδηγήσει το παιδί και την οικογένεια σε καταστροφή. Αλλά σε αναβάθμιση των σχέσεων, σε εμπλουτισμό των συναισθημάτων, σε διεύρυνση της σκέψης, σε διαύγηση της ψυχικής ζωής. Μετουσιώνοντας την αντιξοότητα σε πολύτιμη τεχνογνωσία του βίου. Τη δοκιμασία σε τέχνη του ζην.

Το πιο δύσκολο ίσως σημείο εδώ είναι το εξής: Το παιδί περιμένει από τους μεγάλους να του μιλήσουν για την κρίση.

Όμως οι ίδιοι οι μεγάλοι δυσκολεύονται πολύ να κατανοήσουν αυτά που τους συμβαίνουν και να τα κάνουν λόγο. Οπότε είναι φανερό ότι για να μπορέσει να μιλήσει ο μεγάλος στο παιδί υπάρχει μία προϋπόθεση: Να κατανοήσει ο ίδιος πρώτα τους ψυχολογικούς μηχανισμούς της κρίσης και να τους κάνει λόγο για δικό του λογαριασμό. Αλλιώς, αν πάει να μιλήσει στο παιδί για πράγματα που δεν χωράει ο νους του και που κυλούν θολά στο μυαλό του, τότε ο κόπος του θα πάει χαμένος. Κι όταν λέμε ότι ο μεγάλος, πριν μιλήσει, οφείλει ο ίδιος να κατανοήσει, εννοούμε να κατανοήσει με βάση την επιστήμη και τον ορθό λόγο – και όχι να συνθηματολογήσει ή να χαθεί σε μία συναισθηματική σούπα, η οποία εμποδίζει να σκεφτείς.

Αυτός είναι ο λόγος που το πρώτο μέρος του βιβλίου είναι αφιερωμένο σε μια διεξοδική ανάλυση των ψυχολογικών μηχανισμών της κρίσης. Οι εν λόγω μηχανισμοί αναφέρονται και στη σκέψη και στο συναίσθημα και στη συμπεριφορά, και στον λόγο και στη φαντασία και στην έμπρακτη στάση των ανθρώπων. Όπου διαπιστώνεται ότι εδώ και καιρό ζούμε όλοι μας καταστάσεις ακραίας καταπόνησης του ψυχικού κόσμου. Και, εξ αυτού, ότι δεν είναι διόλου προφανές ούτε το να συλλάβεις τι συμβαίνει, ούτε το να σκεφτείς τι μπορεί να γίνει, ούτε να ενεργήσεις συντεταγμένα – ούτε και να μιλήσεις νηφάλια και ορθολογικά γι' αυτά τα θέματα, με οποιονδήποτε και, πολύ περισσότερο, με το παιδί. Ας είναι εδώ σαφές ότι η περιγραφή και η ανάλυση των ψυχολογικών μηχανισμών της κρίσης αποσκοπεί στην κατανόηση των φαινομένων και των μηχανισμών που τα υποστηρίζουν, μέσα από την προσφυγή σε πρόσφορες επιστη-

μονικές έννοιες και την απροκατάληπτη αποτύπωση του εμπειρικού κόσμου. Και κατά κανένα τρόπο δεν έχει χαρακτήρα αξιολόγησης και, πολύ περισσότερο, κρίσης και καταδίκης προσώπων. Οι όποιες (ελάχιστες και αναπόφευκτες) αναφορές σε έργα κάποιων προσώπων αναφέρονται αποκλειστικά και μόνο σε δημόσιες πράξεις δημοσίων προσώπων. Και κατά κανένα τρόπο στον άνθρωπο και στην προσωπικότητά του, που είναι σεβαστά σε κάθε περίπτωση.

Πριν την κρίση – μέσα στην κρίση – μετά την κρίση: Όλα φαίνονται ή γίνονται αλλιώς. Και το παιδί πριν την κρίση ήταν αλλιώς – από το παιδί μέσα στην κρίση και θα είναι αλλιώς – μετά την κρίση. Όχι μόνο ως προς τις υλικές συνθήκες της ύπαρξής του. Αλλά και ως προς την ψυχική του συγκρότηση και την παράσταση που πλάθεται γι' αυτό από το ίδιο το παιδί, την οικογένεια και τα πολιτισμικά περιβάλλοντα όπου ζει. Η ιστορία πάντα καταστρέφει· έχει τη δυνατότητα να οικοδομήσει και το χειρότερο και το καλύτερο· και οπωσδήποτε εντάσσει τα πάντα σε νέα πλαίσια και τα φωτίζει με απροσδόκητο φως. Για να μη συνθλιβεί λοιπόν το παιδί από δυνάμεις και εμπειρίες που συχνά ξεπερνούν τις δυνατότητές του να τις συλλάβει, να τους προσδώσει νόημα, να τις αφομοιώσει και να τις κουμαντάρει, η παρουσία και ο λόγος των μεγάλων έχουν λειτουργία καθοριστική.

Πότε μιλάμε στο παιδί για την κρίση; Με τι σκοπό του μιλάμε; Τι του λέμε; Και, το σπουδαιότερο: Πώς του μιλάμε, ώστε ο λόγος των μεγάλων και, ευρύτερα, ο πολιτισμός να το αγκαλιάσει, να το υποστηρίξει και –γιατί όχι;– να το βοηθήσει να γίνει καλύτερος άνθρωπος; Αυτά τα ερωτήματα μελετά, με λόγο ξεκάθαρο και κατανοητό, που δεν αποκλίνει ωστόσο διόλου από τις αυστηρότερες απαιτήσεις της επιστήμης και της έγκυρης σκέψης, η παρούσα ανοιχτή επιστολή, η οποία απευθύνεται σε μεγάλους που σκέφτονται: Γονείς, οικείους, παιδαγωγούς... Σε όλους όσοι έχουν ζωτική σχέση και ευθύνη για το πώς θα ζήσει την κρίση το παιδί, και σε πρακτικό και σε ψυχολογικό επίπεδο, και για το τι θα γράψει μέσα του το βίωμα της δοκιμασίας. Στην καθημιά και στον καθένα που θα κληθεί από τις περιστάσεις να σταθεί δίπλα στο παιδί και να το συνοδέψει σε εσωτερικές και εξωτερικές διαδρομές του, στην πορεία αντιμετώπισης των ματαιώσεων, των διαψεύσεων, των απογοητεύσεων που γεννά η κρίση. Να το υποστηρίξει στην επίπονη προσπάθειά του να μην παραιτηθεί από την ικανότητά του να ονειρεύεται, να σκέφτεται και να προσβλέπει σ' έναν ανθρώπινο κόσμο – όπως κι αν τον παρασταίνει η φαντασία του. Και να ζει, και σήμερα και μελλοντικά, με λιγότερες αυταπάτες, μια ζωή πιο αληθινή: Με τις δυσκολίες της, σίγουρα. Αλλά όχι λιγότερο άξια να τη ζεις.

Ταξιδεύοντας τόσα χρόνια τώρα στον κόσμο των ανθρώπων, έχω περάσει, όχι μόνο μια φορά στη ζωή μου, διά πυρός και σιδήρου. Ωστόσο όλες αυτές οι δοκιμασίες με έκαναν, πιστεύω,

λίγο καλύτερο. Μεταξύ των άλλων, διατηρώντας μέσα μου αμάραντο το παιδί. Συνεπώς, αυτό που επιχειρώ εδώ –να συμβάλω στη μετουσίωση της δοκιμασίας σε αναβάθμιση της ύπαρξης– δεν είναι πλάσμα του μυαλού και μόνο· ίσως ακόμη μια αυταπάτη· καινούργιες μάταιες ελπίδες. Ξέρω ότι γίνεται. Το έχω δει και το έχω ζήσει.

Αθήνα, 22 Ιανουαρίου 2013

Η κρίση είναι για όλους, μεγάλους και μικρούς, δοκιμασία. Υλική και ψυχική. Ιδιαίτερα μέσα στην καταιγίδα, το παιδί περιμένει από τους μεγάλους να του παράσχουν ασπίδα και χάρτη. Προστασία και προσανατολισμό. Ομπρέλα και λόγια. Να σταθούν πλάι του και να μιλήσουν μαζί του.

Ποιος είναι ο σκοπός αυτής της συνομιλίας; Πότε θα μιλήσει ο μεγάλος στο παιδί για την κρίση; Τι θα του πει; Και, το σπουδαιότερο, πώς θα του μιλήσει;

Το βιβλίο αυτό προσεγγίζει τέτοια ερωτήματα με τρόπο κατανοητό και άμεσα εφαρμόσιμο στην πράξη. Οι απαντήσεις του βασίζονται σε διεισδυτικές αναλύσεις των ψυχολογικών πτυχών της κρίσης και σε βαθιά γνώση του κόσμου των παιδιών. Παρέχοντας πολύτιμα εργαλεία σε γονείς, δασκάλους, παιδαγωγούς, αλλά και σε κάθε μεγάλο που έχει ζωτική σχέση με το παιδί ή ευθύνη για την εξέλιξή του: ειδικούς ψυχικής υγείας, κοινωνικούς λειτουργούς, διαμορφωτές της κοινής γνώμης, συγγραφείς βιβλίων για παιδιά... Βοηθώντας τους να μιλήσουν με το παιδί κατά τρόπο που προστατεύει τον ψυχικό του κόσμο από τα πλήγματα και τις απειλές και μετουσιώνει τη δοκιμασία σε πολύτιμα μαθήματα ζωής. Ενώ ταυτόχρονα παρέχει σε κάθε σκεπτόμενο πολίτη, τροφή για σκέψη και βαθύτερη κατανόηση των ανθρώπινων πλευρών και των ψυχολογικών μηχανισμών της κρίσης. Συμβάλλοντας στην προσωπική και τη συλλογική αυτογνωσία. Καθώς και στο να μετατραπούν οι εμπειρίες της αντιξοότητας σε πλαίσιο αναβάθμισης για όλους: τα παιδιά, τους μεγάλους, την κοινωνία και τον πολιτισμό μας.

ISBN: 978-960-566-081-9

ΒΟΗΘ. ΚΩΔ. ΜΗΧ/ΖΗΤ 6081